

LBRIS

We know
books

Ministerul Educației și Cercetării

Felicia-Elena Boșcodeală
Loredana Ciobanu

ISTORIE

clasa a VIII-a

Booklet

CUPRINS

Competențe generale și specifice	6		
Ghid de utilizare a manualului digital	7		
Recapitulare inițială	9		
Evaluare inițială	11		
Unitatea 1			
INTRODUCERE	13		
• Spațiul geografic natural	14		
• Periodizarea istoriei românilor	16		
Recapitulare și evaluare	18		
Unitatea 2			
PREISTORIA ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC	19		
• Epoca pietrei	20		
• Epoca metalelor	22		
Studiu de caz – Culturile Cucuteni și Hamangia	24		
Studiu de caz – Cultura Sărata Monteoru	25		
Recapitulare și evaluare	26		
Unitatea 3			
GETO-DACII	27		
• Izvoare istorice despre geto-daci: Herodot, Strabon, Cassius Dio	28		
Studiu de caz – Histria	31		
• Burebista. Decebal. Cucerirea Daciei de către romani	32		
Studiu de caz – Sarmizegetusa	36		
Studiu de caz – Podul de la Drobeta, Columna lui Traian, Monumentul de la Adamclisi	37		
Recapitulare și evaluare	38		
Unitatea 4			
ETNOGENEZA ROMÂNEASCĂ	39		
• Dacia romană. Romanizare. Creștinism	40		
• Așezarea slavilor la sudul Dunării. Romanitatea orientală	43		
• Poporul român – popor romanic	45		
Studiu de caz – Surse istorice despre români la sfârșitul mileniului I	47		
Recapitulare și evaluare	48		
Unitatea 5			
EVUL MEDIU ROMÂNESC	49		
• Primele forme de organizare statală	50		
• Statele medievale în spațiul românesc: Transilvania, Țara Românească, Moldova, Dobrogea	53		
Studiu de caz – Diversitate etnică și confesională în spațiul românesc	56		
• Spațiul românesc și politica de <i>cruciadă târzie</i> , de la Mircea cel Bătrân la Mihai Viteazul	57		
Studiu de caz – Cetăți medievale românești	60		
Studiu de caz – Biserica episcopală de la Curtea de Argeș	61		
Recapitulare și evaluare	62		
Unitatea 6			
MODERNITATEA TIMPURIE	63		
• Constantin Brâncoveanu. Dimitrie Cantemir	64		
• Iluminism și reformism: Transilvania sub Habsburgi	66		
• Secolul fanariot	68		

• <i>Studiu de caz</i> – Școala Ardeleană. <i>Supplex Libellus Valachorum</i>	70	• România interbelică. Economie și societate – lumea urbană și lumea rurală	96
Recapitulare	71	• <i>Studiu de caz</i> – Orașul – arhitectură modernă și tradiții rurale	98
Evaluare	72	• <i>Studiu de caz</i> – Minoritățile naționale în România	99
Unitatea 7		• <i>Studiu de caz</i> – Constituțiile din perioada interbelică	100
LUMEA ROMÂNEASCĂ PÂNĂ LA JUMĂTATEA SECOLULUI AL XIX-LEA	73	• <i>Studiu de caz</i> – Idei politice în lumea românească interbelică	101
• Români între Orient și Occident. Conservatorism și modernizare	74	• <i>Studiu de caz</i> – Monarhia după Primul Război Mondial	102
• <i>Studiu de caz</i> – Tudor Vladimirescu	77	• România în Al Doilea Război Mondial	103
• <i>Studiu de caz</i> – Generația pașoptistă. Programe și consecințe ale revoluției	78	• <i>Studiu de caz</i> – Holocaustul în România: evreii și romii	105
• <i>Studiu de caz</i> – Romii – de la robie la emancipare	79	• România – stat comunist	106
Recapitulare și evaluare	80	• <i>Studiu de caz</i> – Rezistența anticomunistă	108
Unitatea 8		• <i>Studiu de caz</i> – Viața cotidiană în perioada regimului comunist	109
ROMÂNIA MODERNĂ	81	• <i>Studiu de caz</i> – Manipulare și propagandă. <i>Omul nou</i> . Consecințe	110
• Formarea statului român modern: domnia lui Alexandru Ioan Cuza	82	• <i>Studiu de caz</i> – <i>Epoca Nicolae Ceaușescu</i>	111
• Regatul României – Carol I	84	• România în contextul Războiului Rece	112
• <i>Studiu de caz</i> – Constituția din 1866	86	• Regimul politic democratic din 1989 până azi	114
• <i>Studiu de caz</i> – Războiul de Independență	87	• <i>Studiu de caz</i> – Constituția României din 1991	116
• <i>Studiu de caz</i> – Opțiuni politice în România modernă	88	• Integrarea euroatlantică a României	117
• <i>Studiu de caz</i> – Cultura în spațiul românesc	89	Recapitulare	118
Recapitulare	91	Evaluare	120
Evaluare	92	Recapitulare finală	121
Unitatea 9		Evaluare finală	125
ROMÂNIA SECOLELOR XX-XXI	93	Metode și instrumente de lucru	126
• România și Primul Război Mondial. Marea Unire din 1918	94	Anexă	128

CAPSULA TIMPULUI

Marea Neagră era numită de popoarele indo-europene *Axaena* (tradus *albastru închis*). Coloniștii greci i-au spus *Pontos Euxeinus* (*Marea primitoare*), nume preluat ulterior și de romani. În Evul Mediu, Mircea cel Bătrân o numește *Marea cea Mare* (*Megali thalassa*), în timp ce în documentele bulgărești se întâlnește termenul de *Mare Închisă*. Abia din secolul al XV-lea, turcii au numit-o în documente *Marea Neagră*.

DICȚIONAR

antropogen – care este datorat acțiunii omului, cu urmări asupra reliefului, vegetației și climatei

rețea hidrografică (a României) – totalitatea apelor curgătoare, lacurilor și apelor subterane ale României, la care se adaugă și un sector din Marea Neagră

sat răzeșesc – așezare din Moldova Evului Mediu, formată din țărani liberi, ce stăpâneau în comun pământul moștenit de la un străbun comun

Spațiul geografic natural

Descoperă!

Pentru un popor vechi, ancorat în aceleași locuri, cum este poporul român, teritoriul național constituie o parte integrantă a propriei sale existențe. Acesta este sensul adânc al vieții, cu un fond de străvechi tradiții (...).

(Mircea Petrescu-Dîmbovița, Alexandru Vulpe, *Istoria Românilor*, vol. 1, 2010)

În ce fel crezi că pot influența caracteristicile geografice ale unui teritoriu dezvoltarea populațiilor care-l locuiesc? Poți da exemple?

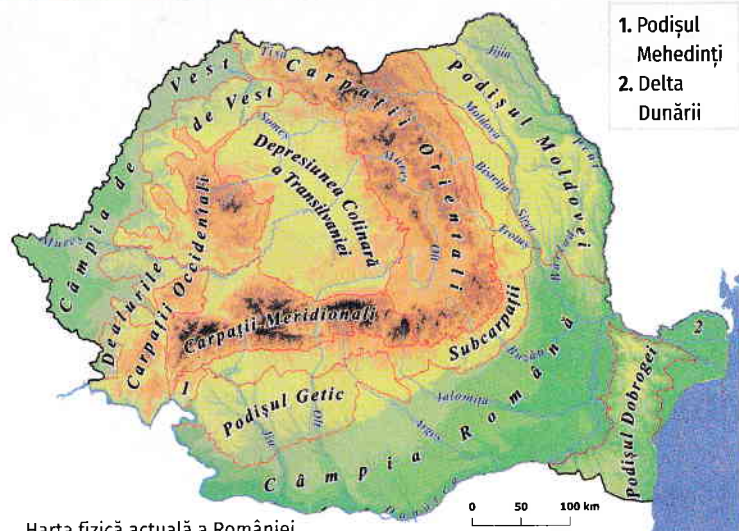
Aventura cunoașterii

Spațiul geografic al unei țări reprezintă mai mult decât întinderea sa teritorială, fiind cadrul natural în care oamenii din aceste locuri au acționat și s-au dezvoltat de-a lungul timpului. Este un spațiu aflat în permanentă evoluție, definit prin elemente fizice **naturale** (precum relieful, flora, fauna, clima), dar și prin elemente **antropogene**, rezultate din activitatea umană (precum modul de utilizare a resurselor, aspectele demografice, amenajările spațiului pentru producție sau construcția de așezări omenești). Elementele antropogene sunt extrem de importante în studierea spațiilor și perioadelor istorice.

Situată în **sud-estul Europei Centrale**, România se află la intersecția paralelei 45 și a meridianului de 25 de grade, având o climă temperată și o suprafață de 238 397 km². Țara noastră are graniță cu state ale Europei Orientale și este despărțită de Peninsula Balcanică prin fluviul Dunărea. Spațiul geografic românesc îmbină, în proporții armonioase, zone de relief dispuse simetric în jurul depresiunii centrale a Transilvaniei. Arcul carpatic străjuiește Transilvania, de la altitudini ce depășesc pe alocuri 2000 m; din masivele montane se desprind, spre exterior, Subcarpații, urmați apoi de zona colinelor și a podișurilor (Podișul Mehedinți la sud-vest, Podișul Moldovei la nord-est, Podișul Dobrogei la est, Podișul piemontan Getic la sud, Dealurile de Vest); următoarea treaptă de relief o reprezintă câmpiile, care se aștern în sudul și vestul țării (Câmpia Română și Câmpia de Vest).

Pe teritoriul României, Dunărea adună aproape toate apele ce izvorăsc din Carpați și le transportă în Marea Neagră, țărmul românesc având o lungime de 245 km. Între brațele de vărsare a fluviului în Marea Neagră, se formează cel mai nou pământ al țării noastre – Delta Dunării – cea mai bine conservată dintre deltele europene, care a primit statutul de rezervație a biosferei (recunoscut de UNESCO). Alături de Dunăre, țara noastră este străbătută de râuri importante, cum ar fi Prutul, Oltul, Siretul, Mureșul sau Someșul, care dispun de o serie de afluenți, formând împreună **rețeaua hidrografică** a țării.

Fie că au servit drept granițe naturale, precum apele Dunării sau fortărețe naturale în vremuri de război, precum Carpații, fie că au oferit materie primă pentru ocupațiile oamenilor sau că au contribuit indirect la menținerea anumitor forme de organizare socială, precum satul liber răzeșesc în regiunea Moldovei – elementele spațiului geografic autohton au modelat profund viața oamenilor. Agricultură, creșterea animalelor, meșteșugurile s-au dezvoltat

1. Podișul Mehedinți
2. Delta Dunării

Harta fizică actuală a României

secole întregi în strânsă interdependență cu relieful, solurile, rețeaua hidrografică, vegetația, fauna, clima și resursele naturale.

În concluzie, Carpații, Dunărea (**Danubius** pentru romani) și Marea Neagră (cunoscută în Antichitate și ca **Pontus Euxinus**) reprezintă coordonatele principale ale spațiului românesc – numit de aceea și **spațiu carpato-danubiano-pontic**.

În prezent, UNESCO susține conservarea unor arii geografice care se remarcă prin situri geologice valoroase și prin obiective arheologice, istorice sau culturale unice. Există două astfel de geoparcuri recunoscute de UNESCO în România și alte peste două sute în întreaga lume. Strategia de administrare a acestora este integrativă, având ca țintă bunăstarea și implicarea comunităților locale în păstrarea valorilor regiunii.

Explorează și aplică!

Studiază sursele de mai jos și rezolvă cerințele.

A. Viața unui popor este strâns legată de pământul pe care-l locuiește. Așezarea acestui pământ, înfățișarea și bogăția lui, înrădesc firea poporului și-i hotărăsc îndeletnicirile de căpetenie, determină, deci, în parte istoria lui. Într-adevăr, nu e tot una să fii la loc apărat sau în calea tuturor năvălitorilor, după cum nu e tot una dacă țara pe care o locuiești are o anumită înfățișare și bogăție sau alta. Un pământ mănos, cu șesuri întinse și bogate, îndeamnă la agricultură și creșterea vitelor, cursurile largi de ape, țărmurile de mare cu golfuri adânci fac din locuitorii așezați în preajma lor pescari și corăbieri destoinici, iar bogățiile minerale, în special fierul și cărbunele, îndreaptă spre viața industrială.

(C.C. Giurescu, *Istoria românilor*, 2000)

B. Încă din antichitate, Darius, urmărindu-i pe sciți, a parcurs peisajele pontice, Pericle și Alcibiade au vizitat coloniile de pe litoral, Alexandru cel Mare, înainte de a întreprinde cucerirea Asiei, a ținut să-și asigure gurile Dunării.

(Gheorghe I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, 1999)

1. Identifică în sursele A și B elemente specifice spațiului geografic carpato-danubiano-pontic. Apoi indică pe hartă (p. 14) principalele forme de relief descrise.
2. Pe baza lecției și a sursei A, formulează o opinie de maximum 50 de cuvinte, despre legătura dintre mediul geografic și ocupațiile oamenilor care-l locuiesc.

Cercetător junior - portofoliu

Tema lucrării: *Geoparcuri din România* incluse în patrimoniul UNESCO

Scopul lucrării: Vei explora identitatea unui obiectiv cultural, istoric și geografic

Pași pentru realizarea lucrării:

1. Alege una dintre cele două arii geografice protejate datorită valorii geologice și cultural-istorice: Geoparcul Ținutul Buzăului sau Geoparcul Țara Hațegului.
2. Informează-te despre principalele obiective ale geoparcului ales și găsește imagini care să le illustreze.
3. Realizează un colaj din aceste fotografii, însoțit de o scurtă descriere a obiectivului respectiv (fie că este geologic, ecologic, istoric, arheologic, cultural).
4. Realizează împreună cu colegii de clasă o expoziție, grupând colajele în funcție de geoparcul ales. La final, adaugă acest colaj la portofoliul personal.

Evaluarea lucrării: Alături de colegii tăi, vei face un tur al lucrărilor, notând: (1) ce colaje te-au impresionat cel mai mult și motivele; (2) ce obiectiv expus ai dori să vizitezi. Discuțați apoi în clasă pe baza notițelor.

DICTIONAR

carpato-danubiano-pontic – principalele coordonate ale spațiului geografic românesc, formate din Munții Carpații, Dunăre și Marea Neagră

Danubius (latină) – Dunărea
geoparc – arie geografică protejată ce cuprinde situri geologice cu valoare științifică și/sau estetică deosebită, dar și obiective de natură arheologică, ecologică, istorică sau culturală

Pontus Euxinus – denumirea dată de romani Mării Negre; în greaca veche denumită *Pontos Euxinos* (Marea primitoare)

UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

ȘTIAI CĂ...?

Munții Carpați au avut un rol important în istoria spațiului românesc. Prima formă de organizare statală a geto-dacilor, condusă de regele Burebista (82-44 î.H.), și prima capitală importantă a statului geto-dac au fost întemeiate în zona Munților Orăștiei – unde a existat un amplu sistem de fortificații în localitățile Grădiștea de Munte, Costești Cetățuia, Costești Blidaru, Luncani-Piatra Roșie, Bănița, Căpâlna, Bâta Doamnei.

DICTIONAR

epocă – perioadă în dezvoltarea istoriei care se distinge prin anumite evenimente caracteristice

etnonim – nume de etnie sau de popor

geto-dac – denumire dată de istoricii moderni ramurii neamurilor indo-europene care populau în Antichitate spațiul carpato-dunărean, o populație distinctă față de cea a tracilor de la sud de Dunăre

periodizare – delimitarea istoriei în epoci sau perioade istorice

spațiu istoric – locul ocupat de o civilizație într-un interval de timp delimitat, unde s-au desfășurat anumite evenimente istorice

CAPSULA TIMPULUI

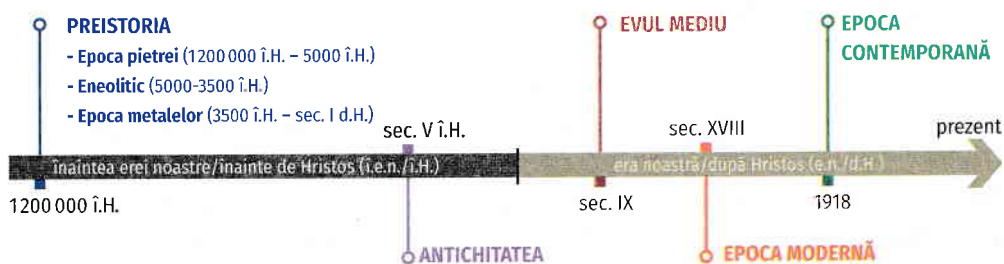
Numărarea anilor poate diferi pentru popoare de religii diferite. De exemplu, popoarele creștine numără anii erei noastre începând de la nașterea lui Isus Hristos, conform calendarului gregorian. În tradiția mozaică, număratoarea anilor pornește de la data considerată drept momentul creării lui Adam, adăugând 3760 la anul calendaristic gregorian. Popoarele musulmane numără anii începând de la 622 d.H., când Mahomed a emigrat de la Mecca la Medina.

Periodizarea istoriei românilor

Descoperă!

Amintește-ți informațiile despre timpul istoric învățate anterior, studiază axa timpului cuprinzând principalele epoci din istoria românilor și răspunde la întrebări:

- Ce eveniment marchează pentru creștini începutul erei noastre?
- Ce perioadă istorică începe înaintea erei noastre, dar se încheie în era noastră?
- În ce secol și în ce mileniu a avut loc Marea Unire din 1918?

Aventura cunoașterii

Spațiul istoric și cel geografic al fiecărei țări formează un tot organic. Dar trebuie menționat că evoluția societăților a fost influențată și de alți factori care le-au favorizat sau le-au împiedicat progresul. Spațiul istoric de formare a poporului român, de exemplu, s-a aflat în calea valurilor migratoare succesive venite din Orient și a invaziilor otomane, în vreme ce alte popoare din vestul Europei au beneficiat de o stabilitate timpurie. Pe baza izvoarelor scrise și a celor nescrise, istoricii au reconstituit trecutul poporului român, delimitându-l în **epoci**. Această periodizare este convențională, iar părerile istoricilor pot diferi în privința cronologiei lor. **Periodizarea** istoriei românilor se bazează pe evenimente importante din viața oamenilor care au locuit pe teritoriul țării noastre, începând de la primele semne de locuire și până în zilele noastre.

Preistoria sau **Epoca Străveche** este periodizată în funcție de tehnicile și materialele întrebuițate pentru confecționarea uneltelor – inițial făcute predominant din piatră, apoi din metal. Este cea mai lungă epocă din istoria omenirii, înglobând, pe teritoriul țării noastre, procesul de diferențiere a ramurii tracilor nordici; aceștia au stat la baza **culturii geto-dace**, despre care putem vorbi începând cu a doua perioadă a epocii fierului (La Tène). Deși nu știm cum își spuneau acești strămoși ai noștri în propriul grai, istoricii de azi folosesc etnonimul geto-daci, care are două origini distincte – denumirea de geți este folosită cu predilecție în sursele grecești, în timp ce sursele latine fac referire cel mai adesea la daci.

Vase de ceramică din cultura Cucuteni, aparținând Eneoliticului

Epoca pietrei se împarte în patru subdiviziuni: **Paleolitic** – epoca veche a pietrei (1200 000-9500 î.H.); **Mezolitic** – epoca medie a pietrei (9500-7500 î.H.); **Neolitic** – epoca nouă a pietrei (7500-5000 î.H.); **Eneolitic** – caracterizată prin utilizarea atât a uneltelor de piatră, cât și a celor din cupru (5000-3500 î.H.).

Epoca metalelor a cunoscut două etape mari, în funcție de metalul folosit în special pentru confecționarea uneltelor: **epoca bronzului** (3500-1200 î.H.) și **epoca fierului**, care

se împarte, la rândul ei, în două culturi – Hallstatt (1200–450 î.H.) și La Tène (450 î.H. – 106 d.H.). Din cea de-a doua epocă a fierului, care se suprapune peste începutul Antichității, avem primele mărturii scrise despre geto-daci, care ne parvin de la Herodot. Istoricul grec menționează că geții s-au opus cu îndrăzneală persilor, în timpul expediției lui Darius contra sciților din nordul Mării Negre (c. 514–512 î.H.).

Antichitatea sau **Epoca Clasică** începe pe teritoriul țării noastre odată cu încheierea formațiunilor politice geto-dace și durează până în secolul al IX-lea d.H., cuprinzând cucerirea romană a Daciei și mare parte a procesului de formare etno-lingvistică, social-economică și politică a poporului român, care a urmat acesteia.

Evul Mediu sau **Epoca Medievală** corespunde perioadei cuprinse între secolul al IX-lea și mijlocul celui de-al XVIII-lea, în care se formează și se consolidează statele medievale românești.

Debutul **Epocii Moderne** este situat în secolul al XVIII-lea, după unele păreri științifice, după altele, în jurul secolului al XVII-lea – când în Țara Românească, Moldova și Transilvania apar elemente de premodernitate – și se încheie în 1918, la finalul Primului Război Mondial.

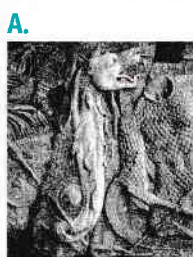
După încheierea Primului Război Mondial (1918), începe **Epoca Contemporană**, în plină desfășurare și în zilele noastre, cuprinzând: perioada interbelică, dintre cele două războaie mondiale (1918–1939); regimurile autoritare (1938–1944); instaurarea comunismului ca regim de conducere; Revoluția din decembrie 1989 și consolidarea treptată a democrației. Epoca în care trăim, va primi, desigur, un alt nume de la istoricii din viitor, ce vor trăi într-o epocă contemporană ulterioară celei de acum.

Explorează și aplică

Studiază cu atenție sursele de mai jos și precizează:

1. Ce fel de izvoare istorice sunt?
2. În ce epocă au fost create?

A.
Stindard dacic în basorelief pe Columna lui Traian

B.
Ulpia Traiana Augusta Dacia Sarmizegetusa, Hunedoara (ruine ale capitalei provinciei romane Dacia)

C.
Efigia regelui Carol I (1888) pe monede de argint

D.
Harta Moldovei, din „Tabula Geographica Moldaviae – Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae” (1771), Dimitrie Cantemir

Cercetător junior - proiect

Tema proiectului: *Personalități marcante din istoria românilor*

Scopul proiectului: Vei descoperi cum a influențat istoria una dintre personalitățile marcante ale țării noastre

Pași pentru realizarea proiectului: Caută informații despre o personalitate care a influențat istoria României (online sau din cărți și atlase recomandate de profesor). Încadrează personalitatea respectivă în epoca în care a trăit și redactează o fișă biografică, incluzând: (1) informații personale (data/locul nașterii, familie); (2) anii de tinerețe (educație, evenimente importante); (3) anii de maturitate (realizări majore); (4) o concluzie referitor la influența avută asupra istoriei românilor; (5) imagini reprezentative; (6) sursele folosite. Pentru detalii, vezi *Metode și instrumente de lucru*, p. 126. Adaugă proiectul la portofoliul tău.

Evaluarea proiectului: Prezintă în clasă proiectul, apoi încheie-l cu o sesiune de întrebări și răspunsuri, prin care să identifici aspectele care au stârnit interesul colegilor tăi.

ȘTIAI CĂ...?

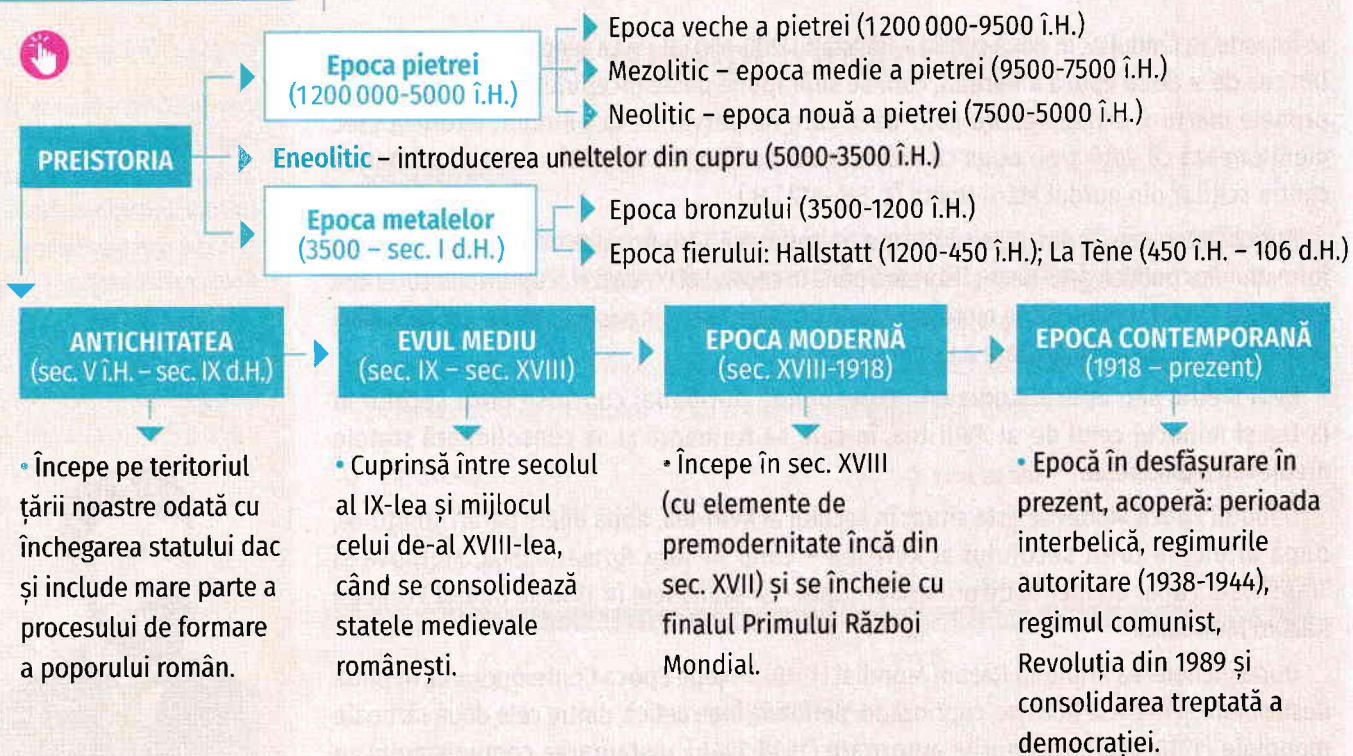
Cele două ere – înainte și după Hristos – se abreviază, conform DOOM³ (*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*) prin: **î.H.**, respectiv, **d.H.**

Dimitrie Onciul
istoric român și director al
Arhivelor Statului în anii
1900–1923

ȘTIAI CĂ...?

Arhivele Naționale ale României (ANR) au fost înființate oficial pe teritoriul principatelor române extracarpătice (Moldova și Țara Românească) odată cu primele legi administrative moderne – Regulamentele Organice (1831/1832). ANR păstrează mărturiile documentare relevante pentru memoria și identitatea națională, asigurând accesul liber al cetățenilor la informațiile din arhive. Anterior existenței arhivelor naționale, documentele oficiale erau păstrate, în general, în cancelariile domnești, mitropolii sau biserică.

EVALUARE

Timp de lucru: 50 de minute. Din oficiu: 10 puncte.

I. Citește și alege varianta corectă pentru a completa enunțurile.

1. România este situată în partea de a Europei Centrale.	a. nord	b. vest	c. sud-est
2. Expresia Pontus Euxinus se referă la	a. Mediterana	b. Marea Roșie	c. Marea Neagră
3. Epoca bronzului este o perioadă situată în	a. Preistorie	b. Antichitate	c. Evul Mediu
4. Epoca Modernă se încheie în	a. 1600	b. 1821	c. 1918

II. Ordonează cronologic următoarele evenimente:

a. Mențiunile lui Herodot despre geto-daci	d. Revoluția din decembrie 1989
b. Formarea României Mari	e. Cucerirea Daciei de către romani
c. Sfârșitul Primului Război Mondial	f. Finalizarea formării poporului român

III. Completează enunțurile cu următorii termeni istorici: carpato-danubiano-pontic, spațiul geografic, demografice, Antichitatea, antropogene, geto-dacii, etno-lingvistică, social-economice, trac.

- erau o ramură a populațiilor indo-europene care ocupau în Antichitate spațiul, o populație distinctă față de de la sud de Dunăre.
- este epoca în care a avut loc procesul de formare a poporului român și a structurilor sale și politice.
- este definit prin elemente fizice naturale, dar și prin elemente, rezultate din activitatea umană (modul de utilizare a resurselor, aspectele, așezările omenești).

Bust din Roma antică al unui nobil dac (tarabostes)

IV. Redactează un text (100-150 cuvinte) despre importanța spațiului geografic în istoria poporului român, în care să folosești termenii: izvoare istorice, ocupații, geto-daci, epocă, relief, antropogen, spațiu carpato-danubiano-pontic.

AUTOEVALUARE*

Parcurgând această unitate, am învățat:

Am întâmpinat următoarele dificultăți:

Activitatea mea ar putea fi apreciată ca fiind: foarte bună bună satisfăcătoare nesatisfăcătoare

*Include în portofoliu fișele de autoevaluare completate în acest an școlar pentru a-ți urmări evoluția.